

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

Поглавјето Ревизорски наоди ги содржи ревизорските прашања и одговори за поставените цели на ревизијата утврдени во проблематичните подрачја, утврдените состојби како и препораки кои ревизијата ги дава со цел отстранување на причините за констатираните неправилности и состојби. Од извршените прелиминарни истражувања за потребите на ревизијата на успешност за медиумот воздух – „Ефикасност на мерките за обезбедување на квалитетот на воздухот во Република Македонија“ произлегоа повеќе ризични подрачја кон кои ја насочивме нашата ревизија. Со цел да дадеме одговор на повеќе поставени ревизорски прашања кои се однесуваат на областа, со нашата ревизија применивме неопходни ревизорски постапки. Основната ревизорска цел во ревизијата на успешност „Ефикасност на мерките за обезбедување на квалитетот на воздухот во Република Македонија“ е поставена во следното прашање:

“Дали досегашниот степен на имплементација на мерките за обезбедување на квалитетот на амбиентниот воздух во РМ, значи негово подобрување и нивното влијание врз намалување на ефектите од загадување”?

Од извршените прелиминарни истражувања произлегоа неколку области кои се покажаа како ризични и кои понатаму беа подетално предмет на вршење на ревизијата на успешност. Тоа се:

1. **Управување со квалитет на амбиентниот воздух;**
2. **Имплементација на мерките за подобрување на квалитетот на воздухот предвидени во планските документи согласно ЗКАВ;**
3. **Услови за имплементирање на мерките за заштита и подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух, и**
4. **Ефектите од мерки и влијание врз животната средина и здравјето на луѓето.**

Како резултат од извршената ревизија, овој извештај е изграден на начин кој ќе ги даде одговорите на прашањата кои се однесуваат на утврдените ризични подрачја и пошироко.

Во рамки на ризичната област која третира прашања од **Управување со квалитет на амбиентниот воздух**, ревизијата имаше за цел да даде одговор на повеќе ревизорски прашања поврзани со оценување и репрезентативни мерења, редовни мерења за секоја загадувачка супстанца во сите зони и агломерации, катастарот на загадувачи, обезбедување на постојан мониторинг на квалитетот на воздухот, добивање редовно податоци за емисиите, комплетноста на базата на податоци за воздух, плански документи за заштита на квалитетот на воздухот и други прашања значајни за ризичната област.

Во функција на градење на одговори зад поставените прашања, утврдени се следните состојби и дадени се образложенија:

Ревизорски тим:

1.

2.

3.

Овластен државен ревизор

27

1.1. Согласно член 18 од ЗКАВ утврден е начинот на оценување на квалитетот на амбиентниот воздух на територијата на РМ, но поради отсуство на редовни мерења преку државната мрежа, локална мрежа и репрезентативни мерења како и необезбедени податоци од подвижни извори на загадување, истото влијае на оценката за квалитетот на амбиентниот воздух.

МЖСПП има извршено оценка на квалитетот на амбиентниот воздух на територијата на РМ, што е предвидено во член 18 од ЗКАВ, според кој оценувањето за секоја загадувачка супстанца во сите зони и агломерации се врши врз основа на редовни мерења преку државната мрежа, како и мерења преку локалните мрежи и мерењата на емисиите од стационарните и подвижните извори на загадување извршени во текот на најмалку една година, со можност за користење на техники за моделирање. Врз основа на спроведената оценка, изготвен е Извештај за оценка на квалитетот на амбиентниот воздух за концентрациите на сулфур диоксид, азот диоксид, азотни оксиди, јаглерод моноксид, суспендирани честички, озон, олово, арсен, никел и кадмиум во РМ за период 2007-2012 година.

Со ревизијата утврдивме дека оценката е извршена, но со мерењата спроведени преку државната мрежа не е обезбеден постојан мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух бидејќи дел од мерните станици во периодот 2007-2012 година не се во функција поради необезбедени резервни делови за мерење на дел од параметрите, додека во зоните и агломерациите каде што нема мерења не се користат репрезентативни мерења кои треба да се дополнети со податоците од катастарот на загадувачи.

Ваквата состојба упатува на заклучок дека резултатите од мерењата од државната мрежа не се комплетни, отсуствуваат репрезентативни мерења, не се воспоставени локални мрежи и не се обезбедени податоци од подвижни извори на загадување, што има влијание на веродостојност и целосност на оценката за квалитетот на амбиентниот воздух по зони и агломерации.

1.2. Условите за системско следење, набљудување, испитување и оценување на влијанието на загадувањето врз квалитетот на амбиентниот воздух, постоењето на идентификација и распределба на изворите на загадување на локално ниво, извршената оценка на влијанието на загадениот амбиентниот воздух врз здравјето на луѓето и животната средина, влијае врз остварување на целите на мониторингот¹.

Според член 36 од ЗКАВ предвиден е мониторинг на состојбите и промените на квалитетот на амбиентниот воздух во РМ, со цел воспоставување на единство во создавањето и функционирањето на системите за мониторинг и контрола и

---

¹ Извор на податоци: одредба 36 од ЗКАВ

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

обезбедување на податоци за базата на податоци потребни за управување и преглед на состојбите со квалитетот на амбиентниот воздух.

Со ревизијата утврдивме дека следењето на состојбата со квалитетот на амбиентниот воздух досега се врши од страна на неколку институции², локални мрежи, кои во ЗКАВ се предвидени, истите не се воспоставени, а МЖСПП преку Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентниот воздух врши 24 часа мониторинг на 5 локации во Град Скопје и на 13 мерни места на територијата на РМ. Во 2011 година, Град Скопје има поставено сопствена автоматска мониторинг станица Airpointer за 24 часа следење на квалитетот на амбиентниот воздух во центарот на Град Скопје за мерни параметри сулфур диоксид, азот диоксид, јаглерод моноксид и цврсти честици ПМ₁₀, но поради започнати градежни активности во нејзина непосредна близина истата е дислоцирана и е надвор од функција до завршување на градежните активности.

Мониторинг станиците на МЖСПП ги следат следниве параметри: сулфур диоксид, азот диоксид, јаглерод моноксид, озон, ПМ₁₀ и ПМ_{2,5} на само две мерни станици во Скопје. Во годините предмет на ревизија 2011-2014 година 4 мониторинг станици не се во функција, поради нивна неисправност. Во останатите 13 мерни станици дел од параметрите не се мерат, а за дел од параметрите нема податоци поради немање на резервни делови неопходни за функционирање на мерните станици. За работењето на државната мрежа МЖСПП нема донесено Годишна програма за мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух, според одредбите од член 38 од ЗКАВ.

Ваквата состојба упатува на заклучок дека преку државната мрежа не се обезбедува постојан мониторинг на одредени мерни места на квалитетот на амбиентниот воздух кој е составен дел од целокупниот мониторинг за животна средина, при што целта на мониторингот на квалитетот на амбиентниот воздух не може да се оствари, поради необезбедени услови за системско следење, набљудување, испитување и оценување на влијанието на загадувањето врз квалитетот на амбиентниот воздух, непостоење на идентификација и распределба на изворите на загадување на локално ниво, како и неизвршена оценка на влијанието на загадениот амбиентен воздух врз здравјето на луѓето и животната средина.

1.3. Со цел утврдување на степенот на загаденост на амбиентниот воздух, изворите на загадување, како и нивното штетно влијание врз квалитетот на воздухот, согласно член 52 од ЗКАВ предвидено е да се установи Катастар на загадувачи на воздухот како составен дел на единствениот информативен систем за квалитетот на амбиентниот воздух воспоставен и управуван од страна на МЖСПП. Катастарот е воспоставен но истиот не се ажурира и одржува, односно отсуствуваат квалитетни и навремени податоци и информации за загадувањето на воздухот од страна на изворите кои емитираат загадувачки супстанции во воздухот, што е неопходен предуслов за

---

² МЖСПП на РМ, Центарот за јавно здравје- Скопје, Управата за хидрометеоролошки работи и Град Скопје

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

утврдување на степенот на загаденост на амбиентниот воздух. Оваа состојба ја доведува во прашање официјалноста, функционалноста и целосноста на базата на податоци за управување и заштита на квалитетот на амбиентниот воздух што има влијание врз изготвување на годишните извештаи за емисии, годишни извештаи за квалитетот на амбиентниот воздух и периодични извештаи за имплементирање на обврските на МИЦЖС по овој закон.

Информативниот систем за квалитетот на амбиентниот воздух кој е составен дел на севкупниот информативен систем за животна средина е составен од: база на податоци за воздух, информирање на јавноста, пристап до информации и Катастар на загадувачи на воздух. Во МЖСПП воспоставена е база на податоци за воздух, дизајнирана со голем обем на податоци за квалитетот на амбиентниот воздух и тоа од: државните мрежи, локалните мрежи, подвижните извори, стационарни извори, емисиите од стационарни извори, податоци за загадување на амбиентниот воздух при праг на алармирање и мерките за заштита на здравјето на луѓето и животната средина, податоци од научни и стручни организации како и меѓународни институции за следење на квалитетот на воздухот, како и податоци од оценувањето на квалитетот на амбиентниот воздух. Иако базата на податоци е дизајнирана согласно ЗКАВ, истата е нефункционална, односно, поради отсуство на податоци од сите наведени извори, односно недоволен влез на податоци во самата база истата е нецелосна.

За утврдување на степенот на загаденост на амбиентниот воздух, изворите на загадување, како и нивното штетно влијание врз квалитетот на воздухот, МЖСПП има основано Катастар на загадувачи на воздух во 2004 година. Катастарот ги содржи следниве податоци: основните податоци за правните и физичките лица кои имаат инсталации што се извори на загадување на амбиентниот воздух, локација на објектот, краток опис на активностите и техничко-технолошкиот процес, значајни податоци кои се однесуваат на емисиите на загадувачки супстанции, листа на потенцијални загадувачки супстанции, податоци за извршени контроли, значајни резултати и преземени мерки. Со решение за одобрување на неповратни средства од Компензациониот фонд од странска помош- Швајцарија, во 2007 година склучен е договор со Друштво за технолошки и лабораториски испитувања, проектирање и услуги за изготвување на катастар и карта на загадувачи и загадувачки супстанции во воздухот на РМ и воспоставување циклус на годишна инвентаризација по методологијата за инвентаризација на емисии во воздухот- CORINAR. Овој катастар претставува продолжение на претходниот од 2004 година, и при обработка на податоците водено е сметка за континуитетот во следењето на податоците на деловните субјекти до 2008 година. Во самиот договор предвидено е покрај изработените Катастар и карта на загадувачи и загадувачки супстанции во воздухот на РМ, да се изготви и Извештај за Инвентарот, а базата на податоци со софтверска програма за изработка на Катастарот во електронска форма да се предадат на МИЦЖС, но притоа не е предвидено да се предаде и сорс-клучот од самиот програм за негово навремено ажурирање.

Ревизорски тим:

1.

2.

3.

Овластен државен ревизор

30

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

Имајќи ја предвид дадената состојба, МИЦЖС досега нема извршено ажурирање на Катастарот на загадувачи што има влијание врз утврдување на степенот на загаденост и оценувањето на квалитетот на амбиентниот воздух.

По издавање на Нацрт извештајот, МЖСПП преземало одредена активност во насока на прибирање на податоци со цел ажурирање на Катастарот на животна средина, односно доставени се барања за доставување на податоци за Катастарот на животна средина до 123 А и Б –ИСКЗ инсталации со кои податоци е опфатен и медиумот воздух.

1.4. ЗКАВ предвидува да се врши инвентаризација на емисиите на територијата на РМ со цел утврдување на количините на горните граници - плафони на емисии на загадувачки супстанции за одреден период. Истата во 2012 година е извршена но не е изготвен извештај како резултат на инвентаризацијата со што постои ризик од утврдување и распределување на емисиите по квадранти во РМ и на утврдувањето на значајните промени во просторната распределба на емисиите на национално ниво.

Со цел да се утврдат количините на горните граници- плафони на емисиите на загадувачките супстанции за одреден период се врши инвентаризација на емисиите на територијата на РМ. Според податоците од последната Инвентаризација извршена во 2012 година, најголемите извори на загадување на воздухот во нашата држава се: процесите на производство на електрична енергија со употреба на цврсти горива- јаглен и течни горива, производните индустриски процеси, издувните гасови од сообраќајот, како и индивидуалното затоплување по домовите и административните капацитети во зимниот период. Уделот на овие извори во емисијата на различните загадувачки супстанции е различен. Имено, според извршената инвентаризација на ниво на државата во 2012 година, како што може да се види во табелата³, во емисијата на азотните оксиди и сулфур диоксидот најголем удел има производството на електрична и топлинска енергија, а во емисиите на ПМ₁₀ и јаглерод моноксид затоплувањето на домаќинствата.

Удели [%]	Азотни оксиди	Јаглерод Моноксид	Сулфур диоксид	Цврсти Честички (ПМ ₁₀)
Производство на топлина и енергетика (РЕК Битола, ТЕЦ Осломеј, топлани)	55 %	5,13 %	93,82 %	9,13 %
Сообраќај	32,89 %	32,31 %	0,24 %	17,5 %
Загревање на домаќинства и административни	2,44 %	55,81 %	2,53 %	38,42 %

³ Инвентаризација за 2012 година

Ревизорски тим:

1.

2.

3.

Овластен државен ревизор

31

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

капацитети				
Производни процеси	8,58 %	6,74 %	3,41 %	17,44 %
Друго (Отпад, земјоделие, примена на растворувачи)	1,09	0,01 %	/	17,51 %

Иако во член 27 г од ЗКАВ е предвидено изготвување на Извештај за извршената инвентаризација, истиот од страна на МИЦЖС не е изготвен што има влијае врз утврдување и распределување на емисиите по квадранти во РМ, со цел да се утврди дали има значајни промени во просторната распределба на емисиите на национално ниво.

Загадување од подвижни извори

Загадување од стационарни извори

Ревизорски тим:

1.

2.

3.

Овластен државен ревизор

32

1.5. Добивањето на податоци од мониторингот на емисии од стационарни извори влијае на целосноста на базата на податоци и Катастар на загадувачи како и врз Извештајот за инвентаризација и оценувањето на квалитетот на воздухот на РМ. Оваа состојба упатува на ризик од надминување на граничните вредности наведени во ИСКЗ дозволите.

Правните лица сопственици или корисници на инсталации кои се извор на емисии на загадувачки супстанции во амбиентниот воздух, според ЗКАВ имаат обврска да инсталираат и одржуваат во исправна состојба мерни инструменти за следење на емисиите на местото на изворот и да обезбедат редовно следење, мерење и обработка на податоците на емисиите од изворот на загадување и да водат дневник. Истите, треба податоците од извршените мерења во зависност од инсталираната моќност на инсталацијата (0-50 MW или > 50 MW) да ги доставуваат до МЖСПП и тоа најмалку еднаш годишно или еднаш месечно како и да изготвуваат годишни сумарни извештаи. Со увид во документацијата на Управата за животна средина надлежна за издавање на интегрирани еколошки дозволи, утврдивме дека дел од инсталациите не доставуваат извештаи од извршени мерења, Управата не води евиденција за навременоста и целосноста на податоците од инсталациите, ниту пак од нејзина страна се преземаат мерки за целосно и навремено добивање на податоците од стационарните извори на загадување, иако истото е предвидено во член 45 од ЗКАВ.

Недоставувањето на податоци од страна на правните лица, од мониторинг на емисии од стационарни извори упатува на ризик од надминување на граничните вредности наведени во ИСКЗ дозволите издадени од страна на МЖСПП за интегрирано спречување и контрола на загадувањето и влијае врз комплетниот Извештај за инвентаризација како и оценувањето на квалитетот на воздухот во РМ.

2. Во рамки на ризичната област која третира прашања од имплементација на мерките за подобрување на квалитетот на воздухот предвидени во планските документи согласно ЗКАВ, како и мерките предвидени со заклучоците на Влада на РМ, ревизијата имаше за цел да даде одговор на повеќе ревизорски прашања поврзани со дефинирање на мерките во НПЗПКАВ и оперативност на истите, следење на нивната имплементација, Националната програма за редукција на емисии и ГСИ, усогласување на барањата предвидени во интегрираните еколошки дозволи, донесени мерки на ниво на зона и агломерација, мерки во случај на пречекорување на праговите за информирање и алармирање, прагови на информирање и алармирање за PM_{10} и други прашања значајни за ризичната област.

Во функција на градење на одговори зад поставените прашања, утврдени се следните состојби и дадени се образложенија:

2.1. Комплексноста на мерките, потребата од долгорочна политика за да се постигне ефект во однос на квалитетот на амбиентниот воздух, како и

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

33

1.

2.

3.

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

стабилни извори на финансирање на мерките, претставуваат ризици од имплементација на мерките предвидени во Националниот план за заштита и подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух на РМ за период 2013-2018 година.

Националните плански документи од областа воздух се изработени во 2012 година со проект за Ратификација и имплементација на Протоколот за тешки метали, Протоколот за POPs и Гетебуршкиот протокол кон Конвенција за далекосежно прекугранично загадување на воздухот. Со проектот извршена е ратификација на трите последни протоколи како и подготовка на трите национални стратешки документи: Национален акционен план за имплементација на последните три протоколи, Националниот план за заштита на квалитетот на амбиентниот воздух и Националниот план за редукција на емисии.

Во декември 2012 година, Владата на РМ, на предлог на МЖСПП, а во согласност со Министерство за здравство и Министерство за економија го донесе⁴ Националниот план за заштита на амбиентниот воздух во РМ, за период 2013 – 2018 година кој претставува стратешки документ во областа воздух. Националниот план за заштита на амбиентниот воздух ја презентира состојбата и ги дефинира мерките за заштита и подобрување на квалитетот на амбиентниот воздухот за период од 5 (пет) години. Во него се лоцирани сите релевантни институции одговорни за имплементација на мерките, дефинирани се мерките кои треба да придонесат кон редукција на емисиите на ефикасен и оддржлив начин, и дефинирани се мерките со кои ќе се унапреди квалитетот на живеење во РМ.

Во Националниот план дадени се следните мерките и тоа :

- генерални мерки ;
- приоритетни мерки ;
- мерки за намалување на емисиите во воздухот од областа на енергетиката како и проекти од областа на енергетиката за намалување на емисиите на загадувачките супстанции ;
- мерките за намалување на емисиите во воздухот од индустрискиот сектор ;
- мерки за намалување на емисиите на воздухот од транспортен сектор ;
- мерки за намалување на емисиите на воздухот од земјоделскиот сектор ;
- мерки за намалување на емисиите на воздухот од сектор отпад, мерки за намалување на воздухот од закиселување и еутрофикација ;
- мерки за заштита на здравјето на луѓето ;
- мерки за заштита од емисии предизвикани од природни појави ;
- мерки за остварување на обврските на РМ од меѓународни договори ;

Донесените мерки предвидени во Националниот план за заштита на амбиентниот воздух се долгорочни и комплексни, интерсекторски поради тоа што вклучуваат повеќе области кои треба да се спроведат од страна на институции на централно и локално ниво, како и поединечни инсталации. Задолжени институции за

---

⁴Извор на податоци Сл. весник бр.170/2012

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

имплементација на истите се: МЖСПП, Министерство за економија, Министерство за здравство, Министерство за транспорт и врски, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, УХРМ, Центар за јавно здравје, општините во РМ и Градот Скопје, големи согорувачки инсталации, инсталации од енергетскиот сектор, инсталации кои треба да поседуваат ИСКЗ дозволи и сл.

Орган одговорен за спроведување на Планот е МЖСПП со обврска да ја извести Владата на РМ за степенот на реализација на планот две години по донесување на истиот, но во досегашниот период не се преземени активности за истото.

Ревизијата не доби уверување дека за донесените мерки се предвидени оперативни планови за реализација на мерките, по институции на централно и локално ниво како и за инсталациите, поради што постои ризик дали истите ќе се имплементираат.

2.2. Исполнувањето на условите за имплементација на мерките предвидени во Националната програма за редукција на количините на емисии на одредени загадувачки супстанции на ниво на РМ од страна на енергетските компании како и инсталациите кои треба да поседуваат ИСКЗ дозволи, а користат стари техники, претставуваат ризик за остварување на целите за намалување на емисии на загадувачки супстанции во воздухот. Инвестирањето во еколошки стандарди и воведување на истите кај енергетските компании, од кои зависи функционирањето на целиот енергетски систем, а истовремено истите емитуваат најголеми емисии на одредени загадувачки супстанции, е голем предизвик но и обврска на државата за исполнување на целите од Националната програма за редукција на емисиите како и исполнување на меѓународните обврски.

Националната програма за редукција на емисиите во ЗКАВ предвидена како плански документ, се изработува со цел прогресивно намалување на националните годишни емисии на одредени загадувачки супстанции во амбиентниот воздух за одреден период. Во истата се определуваат мерките за редукција на горните граници-плафони на емисија и проекции на редукција на количините на емисии на загадувачки супстанции на годишно ниво во определени периоди, а за поединечни инсталации горните граници-плафони на емисии се утврдени во посебен акт-Правилник за ГВЕ⁵. Во Националната програма за редукција на емисиите се вклучени: податоци за донесени и предвидени политики и основни мерки и квантифицивана проценка на ефектите на политиките и мерките за редукција на емисија на загадувачки супстанции во воздухот.

Предвидените мерките за редукција на емисиите се дефинирани како: генерални мерки, мерки кои треба да ги преземат поединечни големи согорувачки инсталации – ГСИ и мерки кои произлегуваат од најдобро достапни техники (НДТ), а истите се однесуваат на периодот 2012 – 2020 година.

Состојбите кои ги утврдивме со ревизијата се следни:

---

⁵ Правилникот за гранични вредност за стационарните извори, објавен во Сл. весник 141/2010 со примена од 01.01.2011

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

35

1.

2.

3.

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

- Мерките во НПРЕ во најголем дел се однесуваат на редукција на емисиите на одредени загадувачки супстанции кај ГСИ, каде енергетските компании, имаат големо учество во емисиите и истите испуштаат емисии чии гранични вредности се повисоки од оние утврдени со Правилникот за ГВЕ. За оваа состојба актуелна и во земјите на ЕУ, ЕЕЗ, во октомври 2013 година донела Одлука со која се пролонгира рокот за примена на директивата⁶, односно исполнување на целните гранични вредности за енергетските компании до 01.01.2018 година.

По однос на Одлуката, Договорните страни се обврзани најдоцна до 01.01.2018 година да постигнат намалување на емисиите и тоа со: преземање на соодветни мерки за усогласување со граничните вредности за емисија или инсталациите да бидат предмет на Националната програма за редукција.

До Владата на РМ доставена е информација за Одлуката по која е донесен заклучок⁷ со кој рокот за дозволите за усогласување со оперативниот план на ГСИ со капацитет повеќе од 50 MW е 31.12.2017 година.

Постојната национална програма за редукција, потребно е да се ревидира согласно одредбите на новата одлука на министерскиот совет.

- Исто така, постои ризик дека не се врши усогласување на граничните вредности на емисиите определени во Правилникот за ГВЕ чија примена е од 01.01.2011 година со граничните вредности дефинирани во одредени ИСКЗ дозволи издадени пред донесување на овој подзаконски акт. Од Годишниот извештај на еден од индустриските капацитети во РМ, констатиравме дека граничните вредности на емисии по ИСКЗ дозвола издадена во 2008 година не се усогласени со максимално дозволените количини на емисии предвидени по Правилникот, иако во ЗЖС е предвидено да се врши измена на ИСКЗ дозволите по службена должност во услови на измена на прописите за заштита на животна средина кои влијаат врз работењето на инсталацијата.
- Инсталациите од металуршкиот сектор кои немаат ИСКЗ дозволи, а имаат удел во емисиите на одредени загадувачки супстанции, биле обврзани на исполнување на гранични вредности на емисии дефинирани со оперативниот план до 31.10.2014 година. Поради неисполнување на условите од страна на инсталациите донесени се поединечни заклучоци и тоа:
  - затворање на инсталација -индустриски капацитет од областа на металургијата до исполнување на условите предвидено во оперативниот план.
  - согласност за продолжување на рокот за исполнување на обврските предвидени во оперативниот план на активности за еден индустриски капацитет од областа на металургијата, односно за дополнителен период од 24 месеци.

---

⁶ Директивата /2001/80/ЕЗ за ограничување на емисиите на одредените загадувачки материи во воздухот од големите согорувачки инсталации - ГСИ

⁷ 194 седница на 26.03.2014 година

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

36

1.

2.

3.

Воведувањето на мерки за редукција на емисии е комплексна цел поради неопходни технолошки промени и најдобро достапни техники кои треба да се преземат, а имплементацијата оди побавно поради големите трошоци и потребата од високо квалификувана работна сила обучена да работи со софистицирана технологија. Од друга страна унапредувањето на стандардите за животна средина, преку намалување на емисиите претставува трошок на економскиот сектор кој треба да ги финансира донесените мерки.

2.3. Одредбите од ЗКАВ предвидуваат донесување на План за квалитет на воздухот на ниво на зона и агломерација со предлог мерки, а не на ниво на општина. Од таа причина, општините каде што нивоата на загадувачки супстанции во амбиентниот воздух ги надминуваат граничните или целните вредности не преземаат мерки за намалување на загадувањето, иако истите можат да дејствуваат преку своите надлежности и тоа: во урбанистичкото планирање, начин на вршење на комунални дејности – преку уредување на јавно зеленило, паркинзи, режим на сообраќај, постоење на јавен сообраќај со што директно ќе влијаат врз квалитетот на воздухот во поединечната општина. Согласно ЗКАВ, општините немаат директна обврска да изготвуваат плански документи за намалување на загадувањето. Имено, План за подобрување на квалитетот на воздухот треба да се донесе на ниво на зона и агломерација каде што има надминување на гранични вредности, а по претходно решение на министерот на МЖСПП. Со тоа решение треба да се задолжи поединечна општина за изработка на Планот за квалитет на воздухот кој ќе се однесува за целата зона или агломерација во соработка со градоначалниците на другите општини чии територии припаѓаат на одредената зона и агломерација. Во досегашниот период од страна на министерот не е донесено решение со кое се задолжува одредена општина да изработи План за квалитет на воздухот на ниво на зона и агломерација. Според членот од ЗКАВ, со решение на министер се задолжува една општина да направи план за цела зона и агломерација, но при тоа не е земен во предвид Законот за локална самоуправа како и Законот за меѓуопштинска соработка. Имено, во Законот за меѓуопштинска соработка е наведено дека општините самостојно и доброволно, во согласност со овој или друг закон, одлучуваат за воспоставување на меѓуопштинска соработка во извршувањето на нивните надлежности.

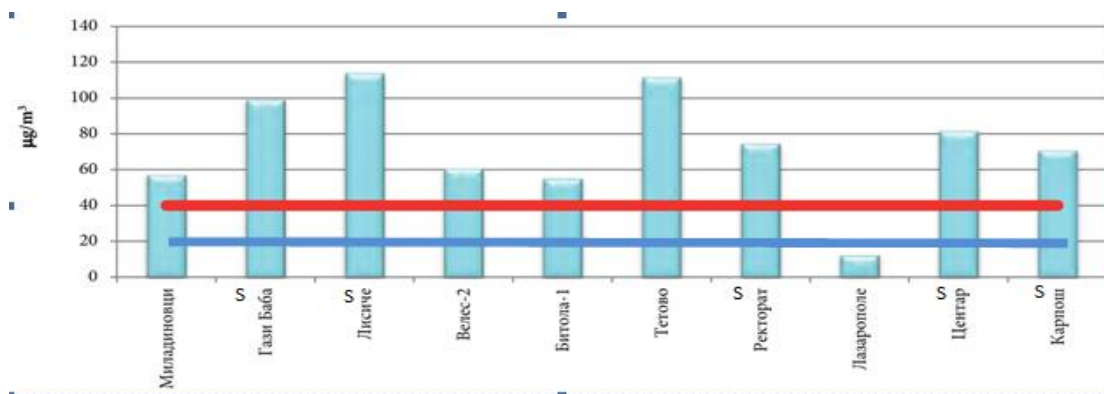
Во однос на преземените активности по ЗКАВ од страна на општините, а во услови на надминување на граничните вредности ги утврдивме следните состојби:

- Градот Скопје во 2011 година, има донесено Акционен план за алармантни состојби на Град Скопје, врз основа на кој е донесена Одлука за интервентни мерки за заштита на амбиентниот воздух во услови на алармантни состојби за подрачјето на Град Скопје како и решение за формирање на координативно тело за постапување во алармантни состојби на квалитетот на амбиентниот воздух на подрачјето на Град Скопје.

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

- Во 2014 година изработена е оперативна програма за намалување на загадувањето на амбиентниот воздух со ПМ₁₀ со која е извршена анализа на причинителите за ПМ₁₀ во Градот Скопје како и мерки за намалување на загадувањето.
- Во 2015 година предвиден е твининг проект во соработка со МЖСПП да се изработи План за квалитет на воздухот за Скопската агломерација.
- Во Општина Тетово каде во изминатиот неколкугодишен период има надминување на граничните вредности на загадувачките супстанции, не се преземени активности од институциите на централно и локално ниво. Општина Тетово иако во континуитет има екстремно загадување, истата во НПЗВ не е дефинирана како приоритетна зона/општина, за која План треба да донесе Владата на РМ.
- Општина Тетово како поединечна општина во изминатиов период нема преземено активности во насока на намалување на загадувањето на воздухот иако може да влијае преку своите надлежности и тоа: при урбанистичкото планирање, зеленилото, комунална хигиена, долгорочно решавање на проблемот со депонијата, сообраќајот во општината, инспекциски надзор над Б – инсталациите и другите инсталации и сл.
- Општина Битола е единствена општина која има изработено Програма за квалитет на воздухот која е резултат на реализација на твининг проект заедно со МЖСПП, а се однесува само на Општина Битола. Но ревизијата не се увери дека и покрај тоа што оваа општина има Програма, се преземаат активности по однос на мерки за намалување на загадувањето. За загадувањето во Општина Битола придонесува и тоа што најголемата инсталација во РМ, е во околината на Битола.

Во продолжение даден е Графикон изготвен од страна ИЈЗ со податоци за Годишна просечна концентрација на ПМ₁₀ во РМ во 2012 година. Црвената линија ја означува дозволената граница според ЕУ додека сината линија е дозволеното ниво според Упатството на СЗО за квалитет на воздухот.

Ревизорски тим:

1.

2.

3.

Овластен државен ревизор

38

2.4. Во подзаконските акти не се утврдени прагови за информирање и алармирање за ПМ₁₀ честичките иако истите во континуитет ги надминуваат граничните вредности. Во отсуство на дефинирани одредби во подзаконските акти за ПМ₁₀ честичките, предложени се мерки од страна на интерсекторската група, а усвоени од Владата на РМ. Донесените мерки се краткорочни мерки⁸ кои не се во насока на долгорочно намалување на загадувањето, односно истите се преземаат со цел да се намали загадувањето во критичен период и да се ублажат ефектите врз здравјето на луѓето.

Во подзаконскиот акт за гранични вредности на супстанции кои го загадуваат амбиентниот воздух не се утврдени прагови за информирање и алармирање за ПМ₁₀. Во Европската директива за квалитет на амбиентниот воздух и за почист воздух во Европа 2008/50/ЕС, прагови за информирање и алармирање се дефинирани само за загадувачките супстанции сулфур диоксид, азот диоксид и озон. За суспендирани честички со големина до 10 микрон метри (ПМ₁₀) во директивата се дефинирани среднодневна гранична вредност (50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$) и годишна гранична вредност (40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$), но нема пропишано прагови за информирање и алармирање. Земајќи предвид дека во Европската регулатива не се дефинирани прагови за информирање и алармирање за ПМ₁₀, сепак заради високо измерените концентрации и големиот број на денови со надминување на среднодневната гранична вредност, се повеќе Европски земји имаат дефинирано во својата национална легислатива праг на информирање и алармирање за ПМ₁₀.

⁸ 108-та седница на Влада на РМ на 25.12.2012 година

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

Вредностите на овие прагови зависат од местоположбата на градовите (претежно градовите кои се поставени во котлина) и метеоролошките услови.

Потребата од дефинирање на прагови за информирање и алармирање за ПМ₁₀ е поради навремено информирање на граѓаните и преземање на краткорочни мерки за намалување на загадувањето и заштита на здравјето на луѓето, особено на ранливите популации.

Земајќи предвид дека средно дневната гранична вредноста за ПМ₁₀ во нашата држава во текот на годината е честопати надминат, на предлог на Интерсекторската работна група за квалитет на воздух предложен е начин на информирање и алармирање прикажан во следната табела⁹:

ПМ ₁₀	праг на информирање	праг на алармирање
Република Македонија	50 "g/m ³ во тек на 5 последователни дена	100 "g/m ³ во текот на 10 последователни дена (имајќи ја предвид временската прогноза од УХМР за стабилна временска состојба за наредните 5 дена)

Со предложените мерки од интерсекторската група за алармирање и информирање предвидени се краткорочни мерки и препораки кои се преземаат во случај на појава на високи концентрации на загадувачките супстанции во амбиентниот воздух во координација со ЕЛС. Со мерките е предвиден посебен сообраќаен режим, зголемен инспекциски надзор на индустриските капацитети, намалување на цената на билетот на градскиот превоз, зголемена фреквенција на автобуси на ЈСП на сите дестинации, строги мерки и стандарди за заштита околу градилиштата како еден од условите за отпочнување на активностите, секојдневно чистење и миење на улиците односно градилиштата, контрола на системите за затоплување на административните и јавните установи, и ако има можност веднаш преминување на гориво кое нема при согорување да испушта загадувачки материји. Дадени се препораки според кои граѓаните можат индивидуално да делуваат на подобрување на квалитетот на воздухот, да не ги користат своите возила без поголема потреба, да се користи јавен превоз, да се користи чисто гориво за затоплување на индивидуални домаќинства, да не се користи прегорено отпадно масло, лакирани или обоени отпадоци на дрво и мебел, стиропор, ПЕТ амбалажа, парчиња гума и било каков синтетички материјал, за што треба да се вклучи ДИЖС и овластените инспектори за животна средина.

Мерките во состојба на алармирање, донесени со заклучок на Владата на РМ, треба да се имплементираат од страна на централната и локалната власт. Со ваквиот начин на дејствување во состојба на алармирање, односно со заклучоци на Владата

⁹ Извор на податоци : Заклучок на 108-та седница на Влада на РМ, одржана на 25.12.2012 година

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

на РМ, постои ризик од имплементација на мерките од страна на определени институции.

3. Во рамки на ризичната област која третира прашања од **Услови за имплементирање на мерките за заштита и подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух**, ревизијата имаше за цел да даде одговор на повеќе ревизорски прашања поврзани со изворите на средства за финансирање на планските документи, финансирање на државната мрежа и други прашања значајни за ризичната област.

Во функција на градење на одговори зад поставените прашања, утврдени се следните состојби и дадени се образложенија:

3.1. Имплементацијата на мерките за подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух предвидени во НП за заштита на амбиентниот воздух во РМ, обезбедувањето на средства за финансирање на реализација на мерките во НП, за кои според ЗКАВ се создадени услови, односно предвидени се извори на финансирање на истиот, влијаат на отпочнување на процесот на долгорочни политики поврзани со подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух во РМ.

Во законската регулатива - ЗКАВ, во член 63 предвидени се средства за заштита и подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух од Буџетот на РМ како и други извори на средства за финансирање на Националниот план и останатите плански документи (Програма за мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух и Програма за приоритетни зони и агломерации), но исто така се предвидени и извори на финансирање за одржување и развој на државната мрежа за мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух. Со ревизијата утврдивме дека финансиски средства не се обезбедени ниту за НП ниту за другите плански документи, единствено се делумно обезбедени средства за финансирање на државната мрежа за мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух – Оперативната програма за работа на ДАМСКВ.

Во основниот ЗКАВ постоела одредба во која било предвидено Владата на РМ да финансира Годишна програма по однос на спроведување на Националниот план. Истата одредба со измените на ЗКАВ се укинува, односно единствениот начин за финансирање на реализацијата на мерките предвидени во Националниот план е укинат, а со тоа и можноста за отпочнување на долгорочна политика на мерки кои водат кон подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух во РМ. Од страна на МЖСПП, до МФ доставено е барање за мислење по однос на финансирање на Националниот план. Мислењето¹⁰ кое е добиено од страна на МФ е поради ограничени финансиски можности во Буџетот на РМ не постои можност за обезбедување на дополнителни средства за реализација на мерките предвидени во

---

¹⁰ Мислење од МФ на РМ бр. 07-26400/2 од 27.12.2012

Ревизорски тим:

1.

2.

3.

Овластен државен ревизор

41

НП. При тоа МФ укажува да се разгледа можноста за финансирање на дел од мерките по пат на донации како и средства обезбедени од меѓународни проекти.

3.2. Делумното финансирање на Државната мрежа за автоматски мониторинг систем за квалитетот на амбиентниот воздух -ДАМСКВ влијае на квалитетот и целосноста на податоците, односно веродостојноста на податоците од спроведување на мониторингот.

МЖСПП управува со Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентниот воздух (ДАМСКВ), кој се состои од 17 автоматски мониторинг станици за квалитет на воздух. Податоците од сите мониторинг станици се собираат во база на податоци во МЖСПП и секојдневно се врши нивна верификација, валидација, соодветна обработка, анализа, презентација и известување.

Средствата за воспоставување на ДАМСКВ не произлегуваат од домашно финансирање туку истите се добиени како донација од различни проекти во период од 1997 до 2011 година, во износ од 4.3 милиони евра, а Република Македонија се обврзала дека системот соодветно ќе го одржува и понатаму ќе го надградува. Постојната државна мрежа за надзор на квалитетот на воздухот е современо дизајнирана и заедно со информативната веб платформа, претставува главна алатка за следење на квалитетот на воздухот. Покрај тоа што тековно и хронолошки го оценува квалитетот на воздухот, таа е важна и за следење на ефективностата на активностите за намалување на загаденоста во иднина.

Со увид во документацијата на МИЦЖС со која се известува Владата на РМ, годишните извештаи, како и увид во финансиските планови и реализација на буџетот по години 2012-2014 година за ДАМСКВ ги утврдивме следните состојби:

- не се обезбедени финансиски средства за резервни делови за мерните станици поради што во период од октомври 2012 до јуни 2014 година се доведува во прашање функционирањето на истите, а во текот на 2013 година не е распишан оглас за јавна набавка на резервни делови иако истата била предвидена во актите на МЖСПП,
- отсуство на сертифицирани стандарди за калибрација на гас;
- не е обезбедена акредитација на калибрационата лабораторија;
- отсуство на персонал поради што не се вршат мерења, лабораториска опрема и реагенси за хемиска анализа;
- отсуство на стручна обука на постојниот персонал – стручните обуки се предвидени во Оперативната програма на ДАМСКВ, но професионални и стручни усовршувања се реализираат само преку проекти.

Според податоците кои се доставени од МИЦЖС по години, утврдивме дека постои разлика помеѓу средствата предвидени - неопходни за реализација на оперативната програма за работа на ДАМСКВ во период 2012-2014 година. Имено, предвидените средства се движат во износ од 24 -32 милиони денари, во однос на одобрени и реализирани средства во износ 5 - 9 милиони денари, односно се врши делумно финансирање и тоа само на неопходните материјални трошоци но не и на потребите во целост кои го обезбедуваат работењето на ДАМСКВ - обезбедување

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

42

1.

2.

3.

на резервни делови за калибрација, дислокација на постоечки мониторинг станици за квалитет на воздух, осигурување на климатизери, софтвер, набавка на лабораториска опрема, катастарот за воздух, едукација на кадри и сите други предвидени активности од значење за непречено функционирање на државната мрежа за мониторинг. Делумното финансирање на оваа програма предизвикува не само ризик од следење на состојбите и целосност на податоците кои официјално произлегуваат од активностите на овој сектор, туку се доведува во прашање и целта на мониторингот на квалитетот на амбиентниот воздух со сите негови предвидени активности.

Од страна на МЖСПП во насока на надминување на состојбите на делумно финансирање и ризик од редовен мониторинг на состојбите со воздухот во РМ презема активности низ проекти финансирани од ЕУ, кои се имплементираат од страна на МЖСПП.

Имено, во насока на продолжување на активностите за управување на квалитет на воздухот во МЖСПП во рамките на програмата IPA за 2012 година во областа на воздухот во последниот квартал од 2014 година се планира започнување на твининг проектот со наслов "Понатамошно зајакнување на капацитетите за ефективна имплементација на *acquis* во областа на квалитетот на воздухот" со времетраење од 2 години. Во овој твининг проект во рамките на четири компоненти ќе се одвиваат активности за подобрување на мерењата на емисиите и квалитетот на воздухот, подобрување на националните емисиони инвентари и утврдување на уделите на локалното загадување преку утврдување на состав на фракција на ПМ₁₀, примена на дисперзивното моделирање за поддршка на оценување на квалитетот на воздухот. Исто така, во твинингот ќе се одвиваат активности за подобрување на постојниот веб портал и кампањи за подигнување на јавната свест по однос на аерозагадувањето. За имплементација на овој проект се планирани 1.100.000 евра, од кои 1.050.000 се средства обезбедени од ИПА фондовите, а 50.000 евра треба да се обезбедат од националниот буџет. Избран е твининг партнер, конзорциум од две земји членки на ЕУ, Финска и Австрија. Проектот ќе започне на почетокот на 2015 година.

3.3. Во член 65 од ЗКАВ предвидено е инспекцискиот надзор над примената и спроведувањето на овој закон како и прописите донесени врз истиот да го врши ДИЖС преку инспекторите за животна средина.

Државните како и овластените инспектори за животна средина, инспекцискиот надзор во областа на управувањето со квалитетот на амбиентниот воздух го спроведуваат во согласност со одредбите на Законот за квалитетот на амбиентниот воздух, Законот за инспекциски надзор и Законот за животна средина. Во ЗКАВ, постои одредба во која е предвиден и широк делокруг на Државниот инспектор за животна средина, исто така предвидени се и одредби за прекршочни санкции.

Ревизорски тим:

1.

2.

3.

Овластен државен ревизор

43

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

Со увид во документацијата доставена од ДИЖС и други сектори во состав на МЖСПП во делот на примена на одредбите од ЗКАВ ги утврдивме следните состојби:

- државните инспектори за животна средина при вршење на увиди не се повикуваат на членови од ЗКАВ иако постојат законски услови за истото, односно се повикуваат на член 198, кој го предвидува делокругот на надзор на државниот инспектор но според ЗЖС,
- до Комисијата за прекршоци не е доставено ниту едно барање за прекршочни санкции иако постоеле услови за истото имајќи ги во предвид пример, податоците од МИЦЖС дека од 13 само 5 инсталации имаат мерни инструменти за мониторинг на квалитет на амбиентниот воздух, неопходни за мерење и следење на емисиите и квалитетот на амбиентниот воздух, што инсталациите треба да го вршат согласно законската и подзаконската регулатива,
- државните инспектори за животна средина при вршење на увиди ги земаат во предвид резултатите од лабораториските мерења содржани во извештаите на инсталациите - загадувачи, изработени од акредитирани лаборатории, а не врз основа на резултати од извршени мерења во државната лабораторија – Централна лабораторија на МЖСПП.

Од страна на ДИЖС како причини за гореспоменатите состојби се споменуваат: постојната систематизација на ДИЖС, државните инспектори вршат увиди по однос на сите медиуми освен медиумот вода, односно не постои поделба на државните инспектори по главни медиуми - за воздух, отпад, ИСКЗ и др. со што би се следеле европските искуства за потесна специјализација на инспекторите. Истата причина се наведува и за отсуство на прекршочни санкции согласно истоимениот закон – ЗКАВ во кој се предвидени одредби за истите.

3.4. Поради неизвршена акредитација на Централната лабораторија за животна средина во досегашниот период, државните инспектори не се во можност при увидите да вршат валидација на примероците земени од инсталациите.

Главните функции на централната лабораторијата поради кои истата постои се следни:

- следење на квалитетот на животната средина, како алатка за развој на политики,
- поддршка на Државниот инспекторат за животна средина во неговата улога на спроведување на законите – само мониторинг на инсталациите кој треба да биде контролиран од инспекторатот периодично. Мерењата спроведени од Централната лабораторија за животна средина имаат за цел проверка на

Ревизорски тим:

1.

2.

3.

Овластен државен ревизор

44

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

податоците добиени од само мониторингот и ќе делуваат превентивно во точно презентирање на резултатите добиени од инсталациите,

- следење на инциденти, вклучително хемиска и биолошка контаминација, во животната средина како и следењето на нивна деконтаминација и ремедијација.

Имајќи го во предвид значењето на Централната лабораторија за ДИЖС, неопходно е отпочнување на процес на акредитација на истата како и на Калибрационата лабораторија за обезбедување на целосна функционалност на Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентниот воздух. Согласно заклучок број 2 на точка 62 од Нацрт записникот од 13 седница на Владата на Република Македонија, одржана на 01.08.2014 година, доставено е барање до МФ за вработување на 9 стручно технички кадри.

За функционирање на Централната лабораторија со целосно искористување на опремата, како и за нејзина акредитација во согласност со барањата кои произлегуваат од системот за квалитет и управување со лаборатории, направена е проценка според која потребни средства се 7.566 илјади денари, а исто така за да се започне со процесот на акредитација на Централната лабораторија за животна средина потребно е вработување на 5 стручни лица со образование дипл. хемиски инженер или дипл. технолози. Предвидениот рок за започнување на процесот за акредитација на Централната лабораторија е месец јануари 2015 година, а негово завршување јануари 2016 година, истото се однесува и за Калибрационата лабораторија.

4. Во рамки на ризичната област која третира прашања од Ефектите од мерки и влијание врз животната средина и здравјето на луѓето, ревизијата имаше за цел да даде одговор на повеќе ревизорски прашања поврзани со научни истражувања за ефектот врз здравјето на луѓето и други прашања значајни за ризичната област. Во функција на градење на одговори зад поставените прашања, утврдени се следните состојби и дадени се образложенија:

4.1. Мерките за заштита на човековото здравје се мерки донесени од страна на Владата на РМ или на предлог на телата кои се формирани за таа цел. Ефектите од истите се предмет на истражувања спроведени од страна ИЈЗ, а наменети се за цели кои не се поврзани со целите на мерките за заштита на здравјето на луѓето предвидени во Националниот план за заштита на квалитетот на амбиентниот воздух.

Со ревизијата во делот на ефекти од мерки кои се преземени и нивното влијание врз здравјето на луѓето ги утврдивме следните состојби:

- Според ЗЖС член 37, заради процена на ризикот по здравјето на луѓето од негативните влијанија врз животната средина, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина е должен редовно да ги доставува резултатите од мониторингот до органот на државната

Ревизорски тим:

1.

2.

3.

Овластен државен ревизор

45

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

управа надлежен за работите од областа на здравството. Истите се неопходни за проценка за придобивките од активностите предвидени со Националниот план за заштита на амбиентниот воздух со што ќе се помогне нивното распоредување според важност и спроведување. МЖСПП истите редовно ги доставува до органот од областа на здравството ИЈЗ како основ за понатамошни истражувања.

- Националниот план содржи посебен дел со мерки за заштита на човековото здравје. Овие мерки се сведуваат на проценка на здравствените ризици на загадувањето на воздухот и не предвидуваат конкретни активности со кои директно би се намалиле постојните здравствени ризици. Истите не се спроведуваат, иако е суштински важно за одржување и подобрување на националните капацитети за проценка на здравствените ризици, што ќе послужи како научна основа за развој и спроведување политики за квалитетот на воздухот и незаразните болести.
- Според документацијата која ни е доставена од ИЈЗ истата се однесува на повеќе ефекти на суспендираните честички врз здравјето на жителите, особено Градот Скопје. ИЈЗ укажува дека постојат ефекти коишто не се измерени, а поради недостиг на здравствени податоци, кои вклучуваат пораст на стапката на морталитет кај доенчињата, преваленца на бронхитис кај децата, инциденца на симптоми на астма кај астматични деца, инциденца на бронхитис кај возрасни и зголемен број на денови со ограничена активност.

Според информацијата доставена од МИЦЖС утврдивме дека МЖСПП презема активности кои ќе придонесат кон подобрување на состојбите од аспект оценка на влијанието на загадувањето на воздухот врз здравјето а се содржани во една од компонентите на твининг проектот „Понатамошно зајакнување на капацитетите за ефективна имплементација на *acquis* во областа на квалитетот на воздухот“ а тоа е - Компонента 4: Зајакнување на капацитетите за проценка влијанието на загадување на воздухот врз здравјето на луѓето. Оваа компонента ќе има за цел:

- Развивање на стратегија за оцена на влијанието на загадувањето на воздухот врз здравјето;
- Воведување на основна методологија за проценка на влијанието врз здравјето, и
- Подготвување на план за воспоставување на био - мониторинг во врска со загадувањето на воздухот во земјата.

Во рамките на компонентата 4 во која ќе биде вклучен и Институтот за јавно здравје, се однесува на проценка на ризици и изложеност на населението. Во рамките на оваа компонента предвидена е подготовка на стратешки документи, воведување на основна методологија за оценка на здравствените ефекти од аерозагадувањето и дефинирање на барања за биомониторинг.

Ревизорски тим:

1.

2.

3.

Овластен државен ревизор

46

ЗАКЛУЧОК

Респектирајќи ги досега преземените мерки и активности и постигнати резултати во делот на донесување на Планските документи, констатиравме дека во периодот опфатен со ревизијата во Република Македонија, преземените мерки и активности не се доволни да се создадат услови за долгорочна политика за подобрување на квалитетот на воздухот, а досегашниот степен на имплементација на мерките за обезбедување на квалитетот на воздух во РМ не обезбедуваат негово подобрување и влијание врз намалување на ефектите од загадување.

Со обезбедување на ефикасно управување со квалитетот на амбиентниот воздух, целосен мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух и изворите на емисии, комплетен информативен систем, финансирање на мерките за медиумот воздух согласно условите предвидени во ЗКАВ како и со спроведување на инспекциски надзор над активностите, ќе се создадат услови за подобрување на квалитетот на воздухот.

Препораки

1. МЖСПП да преземе активности насочени кон ставање во функција на сите мониторинг станици и нивно редовно сервисирање, обезбедување на податоци од подвижните извори на загадување, а во зоните и агломерациите каде што нема мерења да се користат репрезентативни мерења.

2. МЖСПП односно МИЦЖС да преземе активности за изготвување на Годишна Програма за мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух со цел подобрување на функционирањето на Државниот автоматски мониторинг систем, која ќе има интерсекторски карактер, односно во неа треба да бидат вклучени сите сектори чии активности ќе придонесуваат кон подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух.

3. МЖСПП да преземе активности за одржување и ажурирање на Катастарот на загадувачи на воздух, кој е регистар на податоци и информации за квантитативна и квалитативна евиденција на загадувачите и изворите на загадување кои емитираат загадувачки супстанции во воздухот како предуслов за преземање на мерки за намалување на загаденоста, а исто така да доставува и извештаи од мониторинг за потребите на здравството, заводите за здравствена заштита, центарот за известување и тревожење, градоначалници на општини и други државни органи и институции.

4. МЖСПП да пристапи кон навремено изготвување и доставување на извештај за извршената Инвентаризација во 2015 година.

5. Управата за животна средина и ДИЖС да преземат активности за воспоставување на евиденција за навремено доставување и целосноста на податоците од стационарните извори на загадување како и мерки со цел следење

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

47

1.

2.

3.

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

на граничните вредности наведени во дозволите на инсталациите издадени од страна на МЖСПП.

6. Владата на РМ пред отпочнување на реализација на планските документи да изнајде соодветна форма на финансирање на истите, преку предвидување на надоместоци/такси за заштита на животната средина кои ќе бидат предвидени во законската регулатива или преку поединечни програми во Буџетот на РМ.

7. МЖСПП и надлежните институции треба да тежнеат во насока ГСИ како и сите инсталации кои произведуваат емисии на загадувачки супстанции да ги исполнат еколошките стандарди кои се нивна законска обврска (да изнајдат решенија и можни други начини за финансирање на мерките), имајќи во предвид дека државата има обврска да ги спроведе целите на Националната програма за редукција.

8. МЖСПП да преземе активности за измена на подзаконскиот акт - Уредбата за гранични вредности со цел да се предвидат прагови за алармирање и информирање на загадувачката супстанца ПМ₁₀, по примерот на европските градови.

9. МЖСПП да преземе активности кон изготвување на подзаконски акт со кој ќе се дефинира формата на дејствување во состојба на алармирање за ПМ₁₀ со кој ќе се назначат одговорните институции и конкретните мерки.

10. МЖСПП во соработка со МФ да преземе мерки и активности за обезбедување на средства за финансирање на Националниот план како стратешки плански документ кој ги дефинира мерките за заштита и подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух за наредните 5 години, односно да обезбеди начин за финансиска поддршка на мерките и активностите.

11. МЖСПП да обезбеди средства за стручно усовршување на вработените како приоритетна потреба и обука со цел извршување на задачите поврзани со работењето на една модерна мрежа за квалитет на воздухот со автоматски мониторинг места.

12. ДИЖС да преземе активности во насока на зајакнување на инспекцискиот надзор преку примена на одредби од ЗКАВ при вршење на инспекциски надзор над инсталациите кои емитуваат загадувачки супстанции во воздухот.

13. МФ да преземе активности за имплементација на усвоениот заклучок¹¹ на Влада на РМ и доставеното барање од страна на МЖСПП за обезбедување

---

¹¹ Заклучок на Владата на РМ бр.2 на точка 62 од Нацрт-записникот од 13-та седница одржана на 01.08.2014

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

48

1.

2.

3.

РЕВИЗОРСКИ НАОДИ

дополнителни финансиски средства за акредитација на Калибрационата лабораторија за квалитет на воздух, акредитација на Централната лабораторија за животна средина и обезбедување целосна функционалност на Државниот автоматски мониторинг систем за квалитет на амбиентниот воздух.

14. МФ и МИО да преземат активности за имплементација на усвоениот заклучок¹² за обезбедување на лица со соодветно образование 9 (девет) лица, за потребите на Централна лабораторија за животна средина и Калибрационата лабораторија.

15. Помеѓу институциите опфатени во Националниот план неопходна е интерсекторска поврзаност со цел повисок степен на соработка меѓу јавните - здравствени институции кои ги проценуваат здравствените ефекти и еколошките институции кои вршат атмосферско моделирање, како и податоците од следењето на животната средина и економското прогнозирање.

---

¹² Заклучок на Владата на РМ бр.2 на точка 67 од Нацрт- записникот од 164-та седница одржана на 29.10.2013

Ревизорски тим:

Овластен државен ревизор

49

1.

2.

3.